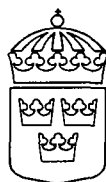

Utbildningsutskottets yttrande

1993/94:UbU4y

Regionalpolitiken

1993/94
UbU4y

Till arbetsmarknadsutskottet

Arbetsmarknadsutskottet har den 29 mars 1994 berett utbildningsutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1993/94:140 Bygder och regioner i utveckling jämte motioner väckta med anledning av propositionen, såvitt avser utbildningsutskottets beredningsområde.

De avsnitt i propositionen som berör utbildningsutskottets beredningsområde är 6.2 Utbildning och forskning (s. 36—42) samt anslaget C 6. Särskilda regionalpolitiska infrastrukturåtgärder (s. 180—182).

Med anledning av propositionen har väckts ett antal motioner som rör utbildning inom det offentliga utbildningsväsendet samt forskning inom universitet och högskolor. Utbildningsutskottet yttrar sig i det följande över motionerna 1993/94:A48 (m), 1993/94:A52 (s) yrkandena 4 och 5, 1993/94:A54 (s) yrkande 4, 1993/94:A56 (s) yrkande 20, 1993/94:A57 (v) yrkandena 5 och 35 samt 1993/94:A60 (s).

Regeringen gör i propositionen bedömningen att de mindre och medelstora högskolorna spelar en viktig roll för regionernas och därmed hela landets utveckling. För att förbättra möjligheterna för sådana högskolor i de regionalpolitiskt prioriterade områdena att utveckla och fördjupa specifika kompetensområden avser regeringen att anslå högst 30 miljoner kronor ur anslaget C 6. Särskilda regionalpolitiska infrastrukturåtgärder som en engångsåtgärd. Medlen skall användas för utvecklingsverksamhet.

Vidare avser regeringen att ur samma anslag som en engångsinsats anslå högst 10 miljoner kronor för att stimulera kommunerna i stödområdena att inom gymnasieskolan och komvux utveckla utbildningar där bygdens särskilda förutsättningar och det lokala näringslivets kompetens kan tas till vara.

Regeringen är också beredd att till Umeå universitet tillföra medel för forskning med inriktning på glesbygdens geografi med dess ekonomisk-geografiska och sociala struktur. Också detta avses ske under anslaget C 6.

Socialdemokraterna anför i motion 1993/94:A56 (s) yrkande 20 att de satsningar som partiet föreslagit i en annan motion (1993/94:Ub906) skulle vara mycket betydelsefulla för den regionala utvecklingen. De avsedda satsningarna gäller platser för 4 000 elever i ett tredje gymnasieår, 12 000 fler platser i komvux, 4 500 fler platser i högskolan, 2 000 fler platser i folkbildningen och 10 000 fler platser i arbetsmarknadsutbildning. Motionärerna anser det värdefullt att regeringen vill ställa 30 miljoner kronor till förfogande för utvecklingsverksamhet vid vissa mindre och medelstora högskolor, men enligt deras mening borde det ha skett en ordentlig planering och riksdagen borde ha blivit informerad om fördelningen. När det gäller regeringens förslag om 10 miljoner kronor för vissa utvecklingsinsatser i gymnasieskolan och komvux anför samma motionärer att de väl inser värdet av att utveckla utbildningar med denna inriktning, men att de finner det anmärkningsvärt att regeringen genom detta handlande frångår den princip som gäller för tilldelning av statliga medel till reguljär kommunal skolverksamhet.

I motion 1993/94:A52 (s) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om behovet av fler platser i grundläggande högskoleutbildning vid Högskolan i Karlstad. Motion 1993/94:A48 (m) tar upp behovet av att tillföra Högskolan i Trollhättan/Uddevalla medel för fortbildning och vidareutbildning av tekniker och ingenjörer i Fyrstadsområdet samt för distansutbildning riktad främst till Dalsland och norra/mellersta Bohuslän.

Utskottet har behandlat de i motion 1993/94:A56 nämnda förslagen om utbildningssatsningar inom skolväsendet och högskolan i betänkandet 1993/94:UbU8 som nyligen godkänts av riksdagen (rskr. 287). Där har utskottet också tagit ställning till anslagen under åttonde huvudtiteln till grundläggande högskoleutbildning vid olika högskolor, bl.a. vid dem i Karlstad och Trollhättan/Uddevalla. Utskottet utgår från att dessa högskolor kan komma i fråga för att få del av de 30 miljoner kronor som regeringen i förevarande proposition vill ställa till förfogande. Det är dock inte rimligt att riksdagen på förhand binder regeringens fördelning av dessa medel.

Med hänvisning till det anförda anser utbildningsutskottet att arbetsmarknadsutskottet bör avstyrka motionerna 1993/94:A48 och 1993/94:A52 yrkande 5. Även motion 1993/94:A56 yrkande 20 bör enligt utbildningsutskottets mening avstyrkas av arbetsmarknadsutskottet.

Medel för utvecklingsverksamhet vid mindre och medelstora högskolor

Termen mindre och medelstora högskolor används om högskolorna i Borås, Falun/Borlänge, Gävle/Sandviken, Halmstad, Jönköping, Kalmar, Karlskrona/Ronneby, Karlstad, Kristianstad, Skövde, Trollhättan.

tan/Uddevalla, Växjö och Örebro samt Mitthögskolan och Mälardalens högskola. Den 1 juli 1994 övergår Högskolan i Jönköping i stiftelseform och är därmed inte längre en statlig högskola.

Vid de mindre och medelstora högskolorna bedrivs grundutbildning men inte forskarutbildning. Dessa högskolor har egna anslag på statsbudgeten (åttonde huvudtiteln) för grundläggande utbildning, men inte såsom universitetet och fackhögskolorna egna anslag för forskning och forskarutbildning. Med uttrycket fasta forskningsresurser brukar menas ett anslag av det sistnämnda slaget.

Lärarna vid de mindre och medelstora högskolorna bedriver emellertid forskning med medel ur flera olika anslag under åttonde huvudtiteln.

De lärare som avlagt doktorsexamen eller har motsvarande kompetens tillhör resp. fakultet vid ett universitet eller en fackhögskola. Liksom lärarna vid universitetet eller fackhögskolan kan de beviljas medel för forskning ur den s.k. rörliga resursen inom fakultetens del av anslaget till forskning och forskarutbildning (fakultetsanslaget). Den rörliga resursens storlek bestäms av styrelsen för universitetet eller fackhögskolan.

Budgetåret 1994/95 finns under åttonde huvudtiteln anslaget C 45. Vissa särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m. En anslagspost därunder heter Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål och inrymmer bl.a. drygt 60 miljoner kronor för forskarutbildning av sådana lärare vid universitet och högskolor som inte har avlagt doktorsexamen. Motsvarande belopp finns innevarande budgetår anvisat under anslaget E 13. Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål. Det har ännu inte fördelats av regeringen.

Vidare finns under åttonde huvudtiteln anslaget Forskningsstödjande åtgärder vid mindre och medelstora högskolor. Det har budgetåret 1994/95 beteckningen C 47 och omfattar 151 538 000 kr. Knappt hälften av anslagsbeloppet är fördelat på en anslagspost för var och en av de mindre och medelstora högskolorna samt Idrottshögskolan i Stockholm. Det övergripande målet för de forskningsstödjande åtgärderna är att förbättra förutsättningarna för forskning och forskarutbildning.

Till regeringens disposition finns under detta anslag en anslagspost på 86 439 000 kr. Regeringen avser att ur dessa medel bl.a. fördela ca 40 miljoner kronor till stöd för nätverk för forskning mellan å ena sidan en eller flera mindre och medelstora högskolor och å andra sidan ett eller flera universitet eller fackhögskolor. För motsvarande ändamål har för innevarande budgetår fördelats 33 786 000 kr till elva av de för närvarande femton mindre och medelstora högskolorna.

Budgetåret 1994/95 avser regeringen att inom anslaget, ur anslagsposten till regeringens disposition, även fördela ca 40 miljoner kronor för långsiktig forskningssamverkan mellan å ena sidan högskolor med profiler inriktade mot privata sektorn och näringslivet och å andra sidan företag och organisationer med kvalificerad vetenskaplig verksamhet. Fördelningen skall enligt budgetpropositionen (bil. 9 s. 218)

baseras på verksamhetens kvalitet och angelägenhet ur forskningssynpunkt, näringslivets relativa finansieringsbidrag samt vissa regionala hänsyn.

Forskning bedrivs vid de mindre och medelstora högskolorna även med externa medel. Till skillnad från vad som gäller för universitet och fackhögskolor rör det sig till mycket liten del om medel från de statliga forskningsråden, men till desto större del om medel från s.k. sektorsforskningsorgan (nära två tredjedelar budgetåret 1991/92, enligt uppgift från Verket för högskoleservice) samt övriga svenska finansierare. Det ovan nämnda anslaget till forskningsstödjande åtgärder infördes bl.a. för att ge utrymme för planering och utarbetande av ansökningar till forskningsråd, sektorsorgan och liknande.

I proposition 1993/94:177 Utbildning och forskning. Kvalitet och konkurrenskraft, som för närvarande behandlas i utbildningsutskottet, föreslås att ett antal stiftelser skall bildas med användning av återstående medel ur de tidigare löntagarfonderna. En av de föreslagna stiftelserna, stiftelsen för särskild kompetensutveckling, skall bl.a. ha till uppgift att finansiera forskning vid mindre och medelstora högskolor. Det skall gälla forskning i samarbete med i första hand lokala företag och ge högskolorna möjlighet att utveckla en avgränsad forskningsinriktning med större djup. För detta ändamål föreslår regeringen i nämnda proposition att stiftelsen skall få använda avkastningen av högst 16,45 % av de kvarvarande löntagarfondsmedlen. Stiftelsen bör normalt svara för delfinansiering upp till omkring 50 %, medan icke-offentliga intressenter, i första hand det regionala näringslivet, skall vara beredda att långsiktigt svara för resten.

De mindre och medelstora högskolorna bör enligt motion 1993/94:A57 (v) yrkande 5 tillföras fasta forskningsresurser. För detta föreslås i motionen att riksdagen anvisar 70 miljoner kronor. Av motionstexten drar utskottet slutsatsen att vad motionärerna avser är en förstärkning av anslaget Forskningsstödjande åtgärder vid mindre och medelstora högskolor. Vidare vill motionärerna att riksdagen för samarbete över gränserna mellan mindre och medelstora högskolor skall anvisa 10 miljoner kronor.

I motion 1993/94:A52 (s) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att Högskolan i Karlstad bör tillföras ytterligare basresurser för forskning. Motsvarande yrkande beträffande Högskolan i Örebro framförs i motion 1993/94:A54 (s) yrkande 4. Båda motionerna får förstås så, att dessa högskolor bör tilldelas fasta forskningsresurser.

Riksdagen har nyligen fattat beslut om anslaget Forskningsstödjande åtgärder för budgetåret 1994/95 (prop. 1993/94:100 bil. 9, bet. UbU8, rskr. 287). Ett yrkande från Vänsterpartiet om en ökning av anslagsbeloppet med 70 miljoner kronor har därvid avslagits. Utskottet erinrar om att frågan om fasta forskningsresurser vid de mindre och medelstora högskolorna är en forskningspolitiskt viktig och uppmärksammas fråga. Regeringen lägger sedan mer än ett årtionde tillbaka fram forskningspolitiska propositioner för treårsperioder. Den senaste forskningspropositionen (prop. 1992/93:170) behandlades vid föregående

riksmöte (bet. 1992/93:UbU15, rskr. 388). Med hänvisning till den gällande ordningen för forskningspolitikens utformande samt till att riksdagen redan fattat beslut om anslagen till universitet och högskolor för nästa budgetår föreslår utskottet att arbetsmarknadsutskottet avstyrker motionerna 1993/94:A52 yrkande 4, 1993/94:A54 yrkande 4 och 1993/94:A57 yrkandena 5 och 6.

Inte bara de mindre och medelstora högskolorna (enligt vedertagen definition) utan också Högskolan i Luleå bör enligt motion 1993/94:A60 (s) kunna tilldelas medel ur de 30 miljoner kronor som regeringen enligt förevarande proposition avser att fördela till mindre och medelstora högskolor i de regionalpolitiskt prioriterade områdena.

Utskottet vill med anledning av yrkandet anföra följande.

Vid högskolan i Luleå utbildas ca 6 000 studenter, varav 2 000 civilingenjörer vid den tekniska fakulteten. Övriga utbildningar är de enda i landet som inte förfogar över några särskilda resurser för forskningsanknytning.

Det finns anledning att se över hur även de icke tekniska utbildningarna vid högskolan i Luleå skall kunna få del av forskningsstödjande resurser, i likhet med vad som gäller för högskolor utan fasta forskningsresurser. Frågan bör dock bedömas i ett bredare perspektiv i 1996 års forskningspolitiska proposition. Utbildningsutskottet anser därför att arbetsmarknadsutskottet bör avstyrka motion 1993/94:A60.

Regionalpolitisk forskning

I motion 1993/94:A57 (v) yrkande 35 anförs att regeringen inte bör anvisa medel till Umeå universitet för regionalpolitisk forskning. I stället vill motionärerna att anslaget C 8. Expertgruppen för forskning om regional utveckling (ERU) skall räknas upp med 2 miljoner kronor. Motionärerna anser att regeringen inte har motiverat sin avsikt att tillföra Umeå universitet medel. Om regeringen önskar anvisa de åsyftade medlen till en högskola i stället för direkt till ERU så bör det enligt motionärerna ske genom att de anvisas Mitthögskolan, eftersom ERU numera är belägen i Östersund (en av Mitthögskolans huvudorter).

Utbildningsutskottet har inte anledning att anföra synpunkter på regeringens förslag när det gäller anslag till ERU. Vid Umeå universitet finns sedan 11 år tillbaka Centrum för regionalvetenskaplig forskning (CERUM). Det finansieras numera via samhällsvetenskapliga fakulteten vid Umeå universitet under anslaget Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning. I universitetets senaste fördjupade anslagsframställning anförs att universitetet ser positivt på en ökad samverkan med ERU i samband med dess flyttning till Östersund. Utskottet, som inte har något att erinra mot vad regeringen anför om medel till Umeå universitet för regionalpolitisk forskning, föreslår att arbetsmarknadsutskottet avstyrker motion 1993/94:A57 yrkande 35.

Hans Nyhage

I beslutet har deltagit: Hans Nyhage (m), Lena Hjelm-Wallén (s), Rune Rydén (m), Bengt Silfverstrand (s), Marianne Jönsson (c), Krister Örnfjäder (s), Bo Arvidson (m), Eva Johansson (s), Ingrid Näslund (kds), Stefan Kihlberg (nyd), Ulf Melin (m), Inger Lundberg (s), Kristina Persson (s), Ewa Hedkvist Petersen (s) och Christer Lindblom (fp).

Från Vänsterpartiet, som inte företräds av någon ordinarie ledamot i utskottet, har suppleanten Björn Samuelson (v) närvarat vid den slutliga behandlingen av ärendet.

Avvikande mening

Lena Hjelm-Wallén, Bengt Silfverstrand, Krister Örnfjäder, Eva Johansson, Inger Lundberg, Kristina Persson och Ewa Hedkvist Petersen (alla s) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Utskottet har" och slutar med "dessa medel" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till den uppfattning som uttrycks i motion 1993/94:A56 yrkande 20 om behovet av ökade utbildningssatsningar utöver dem som regeringen föreslagit i budgetpropositionen och kompletteringspropositionen. Det perspektiv som regeringen anlägger på kompetensutveckling — det perspektiv som dominerar Agenda 2000 — är enligt utskottets mening alltför snävt, eftersom det försummar att lyfta fram behovet av kompetensutveckling för de breda grupperna av löntagare. Regeringen har valt att rikta utbyggnaden av den högre utbildningen främst till universiteten och fackhögskolorna i stället för att förstärka de mindre och medelstora högskolorna. Detta är olyckligt med tanke på dessa högskolors viktiga roll för regionernas och hela landets utveckling. Att regeringen nu vill ställa medel till förfogande för de mindre och medelstora högskolorna för utvecklingsverksamhet är värdefullt. Utskottet utgår från att bl.a. högskolorna i Karlstad och Trollhättan/Uddevalla kan komma i fråga för att få del av de 30 miljoner kronor som regeringen i förevarande proposition vill ställa till förfogande. Det är dock inte rimligt att riksdagen på förhand binder regeringens fördelning av dessa medel. Att kommunerna i stödområdena stimuleras att utveckla gymnasie- och komvuxutbildningar, där bygdens särskilda förutsättningar och det lokala näringslivets kompetens kan tas till vara, är värdefullt. Utskottet anser dock, liksom motionärerna, att det är diskutabelt att på detta sätt göra avsteg från av riksdagen fastlagd modell för tilldelning av medel till skolverksamheten.

Vidare anser de att den del av utskottets yttrande som börjar med "Det finns anledning" och slutar med "motion 1993/94:A60" bort ha följande lydelse:

Utskottet har erfarit att regeringen har för avsikt att inför 1996 års forskningspolitiska proposition överväga frågan om även Högskolan i Luleå skall få del av medlen för forskningsstödjande åtgärder under åttonde huvudtiteln. Utskottet vill emellertid anförä följande. De utbildningar vid Högskolan i Luleå som ligger utanför det tekniska området är de enda i landet som nu inte förfogar över medel för forskningsstödjande åtgärder. Utskottet anser därför att Högskolan i Luleå redan nästa budgetår bör få del av dessa medel genom omdisposition från anslagsposten till regeringens disposition under anslaget C 47 (åttonde huvudtiteln). Utskottet anser därtill att det inte finns skäl att utesluta Högskolan i Luleå från fördelningen av de 30 miljoner kronor som nu är i fråga under tionde huvudtiteln. Regeringen bör alltså enligt utskottets mening vid denna fördelning jämställa Högskolan i Luleå med de mindre och medelstora högskolorna.

Utbildningsutskottet anser att arbetsmarknadsutskottet bör föreslå riksdagen att med bifall till motion 1993/94:A60 som sin mening ge regeringen till känna vad utbildningsutskottet här anför.

Meningsyttring av suppleant

Meningsyttring får avges av suppleant från Vänsterpartiet, eftersom partiet inte företräds av ordinarie ledamot i utskottet.

Björn Samuelson (v) anför:

Jag anser att arbetsmarknadsutskottet med bifall till motion 1993/94:A57 yrkande 5 och med anledning av motion 1993/94:A52 yrkande 4 bör föreslå riksdagen att med ändring av sitt tidigare beslut under åttonde huvudtiteln till Forskningsstödjande åtgärder vid mindre och medelstora högskolor för budgetåret 1994/95 anvisa ett reservationsanslag på $(151\,538\,000 + 70\,000\,000 =) 221\,538\,000$ kr.

Vidare anser jag att arbetsmarknadsutskottet bör tillstyrka motion 1993/94:A57 yrkande 6 och alltså föreslå riksdagen att ett nytt reservationsanslag till Samarbete över gränserna mellan mindre och medelstora högskolor förs upp på statsbudgeten för budgetåret 1994/95 med 10 000 000 kr.

Om medel skall tillföras för forskning med inriktning på glesbygdens geografi med dess ekonomisk-geografiska och sociala struktur som regeringen föreslår och en högskola särskilt skall anges, är det naturliga alternativet inte Umeå universitet utan Mitthögskolan, som ligger på samma ort som ERU. Detta anser jag att arbetsmarknadsutskottet bör föreslå riksdagen att med bifall till motion 1993/94:A57 yrkande 35 ge regeringen som sin mening till känna.

